

Euroopan huumaussaineiden ja
niiden väärinkäytön seurantakeskus

ESPAD

Yhteenveto

ESPAD-raportti 2007

Koululaisten päihteidenkäyttö 35 maassa
Euroopassa

Oikeudellinen huomautus

Tällä Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) julkaisulla on tekijänoikeussuoja. EMCDDA ei ota vastuuta tämän asiakirjan sisältämien tietojen käytön seurauksista. Tämän julkaisun sisältö ei välttämättä vastaa EMCDDA:n yhteistyökumppaneiden, EU:n jäsenvaltioiden tai minkään Euroopan unionin tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai viraston virallisia näkemyksiä.

Internetissä on paljon lisätietoja Euroopan unionista. Tietoja voi hakea Europa-palvelimen kautta (<http://europa.eu>).

Tämä tiivistelmä on saatavana seuraavilla kielillä: bulgariaksi, englanniksi, espanjaksi, hollanniksi, italiaksi, kreikaksi, latviaksi, liettuaksi, portugaliksi, puolaksi, ranskaksi, romaniaksi, ruotsiksi, saksaksi, slovakiksi, sloveeniksi, suomeksi, tanskaksi, tšekiksi, unkariksi, viroksi, norjaksi ja turkiksi. Euroopan unionin elinten käännöskeskus on tehnyt kaikki käännökset. Luettelointitiedot ovat tämän julkaisun lopussa.

Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2009

ISBN 978-92-9168-360-4

© Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 2009

Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Printed in Spain

PAINETTU KLOORIVALKASEMATOMALLE PAPERILLE

Sisällys

Esipuhe	4
Yhteenveto	5
Tutkimusmenetelmät ja aineiston laatu	5
Tupakkatuotteet	5
Alkoholi	6
Laittomat huumeet	9
Muut päihteet	10
Päätössanat	11
Keskeiset luvut huumeidenkäytöstä	14

Kirjoittajat:

Björn Hibell, Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), Tukholma, Ruotsi.

Ulf Guttormsson, Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), Tukholma, Ruotsi.

Salme Ahlström, Alkoholi- ja huumeetutkimus, STAKES, Helsinki, Suomi.

Olga Balakireva, Institute of Economy and Prognoses, NASU, Kiiova, Ukraina.

Thoroddur Bjarnason, Faculty of Social Science and Law, University of Akureyri, Islanti.

Anna Kokkevi, University Mental Health Research Institute, Ateena, Kreikka.

Ludwig Kraus, IFT Institut für Therapieforschung, München, Saksa.

Koko raportin bibliografiset tiedot:

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. ja Kraus, L. (2009), The 2007 ESPAD report. Substance use among students in 35 European countries, the Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, Stockholm, Sweden.

Ohjeet koko raportin lataamisesta ovat osoitteessa <http://www.espad.org>

Esipuhe

Tyytyväisinä voimme esittää yhteenvedon tulokset vuoden 2007 Euroopan koulututkimuksesta, joka tehtiin alkoholin ja muun päihteidenkäytön eurooppalaisen koululaiskyselyhankkeen (ESPAD) yhteydessä. Tämän yhteenvedon saa 23 kielellä, mikä varmistaa sen mahdollisimman laajan levityksen Euroopassa. Tiivistelmä täydentää varsinaista raporttia, joka on tehty englanniksi.

Tämä monikielinen yhteenvedo on tulosta EMCDDA:n ja ESPAD:n välisestä yhteistyöstä, jossa on tavoitteemme ovat seuraavat: ESPAD-hankkeessa kerätyn koululaisten alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä koskevan tiedon ja asiantuntemuksen laaja saatavuus, koululaiskyselyistä saadun tiedon saatavuuden, laadun ja vertailtavuuden parantaminen; mahdollisimman analyttisen käsityksen saaminen tiedosta tällä alueella.

EMCDDA:n tehtävä on kerätä, analysoida ja levittää tosiasioihin perustuvaa, objektiivista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa Euroopan huumetilanteesta. ESPAD-hanke on merkittävä tiedonlähde kokonaiskuvan saamiseksi eurooppalaista nuorista. ESPAD-hanke tarjoaa yleisen lähestymistavan, jonka avulla voidaan kerätä tietoa 15–16-vuotiaiden koululaisten päihteidenkäytöstä Euroopassa. Sen avulla voidaan myös arvioida pitkän aikavälin suuntauksia.

ESPAD-hankkeen työ ei olisi ollut mahdollista ilman Ruotsin valtion, Ruotsin kansanterveyslaitoksen ja Pompidou-ryhmän avokätistä tukea. Haluamme kiittää kaikkien ESPAD-maiden valtiollisia ja yksityisiä kumppaneita, jotka ovat osallistuneet tämän tärkeän työn rahoittamiseen sekä tiedon keräämiseen, analysoimiseen ja levittämiseen.

Wolfgang Götz, EMCDDA:n johtaja

Björn Hibell, ESPAD-koordinaattori

Yhteenveto

Eurooppalaisten alkoholin ja muiden huumausaineiden käyttöä koskevan koululaiskyselyhankkeen (ESPAD) päätavoitteena on kerätä vertailukelpoista tietoa 15–16-vuotiaiden eurooppalaisten koululaisten päihteidenkäytöstä, jotta voitaisiin hahmottaa päihteidenkäytön vallitsevia ja maiden välisiä suuntauksia. Tähän mennessä ESPAD-hankkeessa on kerätty aineistoa neljä kertaa. Ensimmäinen tutkimus, johon osallistui 26 maata, tehtiin vuonna 1995. Vuoden 2007 tutkimukseen osallistui 35 maata. Tässä yhteenvedossa esitellään tärkeimpiä tuloksia vuodelta 2007 sekä havaintoja pitkän aikavälin suuntauksista. Saatteen-osiassa esitellään tutkimusmenetelmät lyhyesti.

Yhteistyöhankkeen perustan muodostavat osallistuvien maiden riippumattomat tutkimusryhmät. Vuoden 2007 ESPAD-tietojen keruu kattoi yli 100 000 koululaista seuraavista maista: Alankomaat, Armenia, Belgia (Flander), Bulgaria, Färösaaret, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Mansaari, Monaco, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa (7 osavaltiota), Slovakian tasavalta, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekin tasavalta, Ukraina, Unkari, Yhdistynyt kuningaskunta, Venäjä ja Viro.

Tutkimusmenetelmät ja aineiston laatu

Aikaisempien ESPAD-tutkimusten tavoin kyselyt tehtiin standardoitua menetelmää ja yhteistä kyselylomaketta käyttäen varmistamaan saatavan aineiston vertailukelpoisuus. Tiedot kerättiin pääasiassa keväällä 2007. Kohdejoukkona olivat vuonna 1991 syntyneet koululaiset, joiden ikä aineistonkeruun aikana oli keskimäärin 15,8 vuotta.

Aineistoa kerättiin ryhmäkyselylomakkein. Koululaiset täyttivät kyselylomakkeet anonyymisti oppitunnilla, ja opettajat tai tutkimusapulaiset johtivat tutkimusta. Kahta poikkeusta lukuun ottamatta luokkaotokset ovat kansallisesti edustavia: Saksassa kysely tehtiin seitsemässä yhteensä 16 osavaltiosta (Bundesland), kun taas Belgiasta kerätty aineisto rajoittuu maan hollanninkieliseen osaan (Flander).

Kansainvälisen raportin sisältö perustuu tutkimuksen koordinaattoreille ja tietokannan johtajalle toimitettuihin standardoituihin maaraportteihin ja aineistosarjoihin. Joissakin maissa oli pieniä metodologisia ongelmia, mutta ne eivät ole niin merkittäviä, että tulosten vertailtavuus olisi vakavasti vaarassa. Kokonaisuudessaan tutkimuksen validiteettia voidaan pitää useimpien maiden kohdalla korkeana. Kansallinen ja kulttuurinen konteksti, jonka pohjalta koululaiset vastasivat kyselyyn, on kuitenkin mitä luultavimmin vaihdellut.

Maakohtaisten otosten koko oli 2 400 oppilaan suositukseen tuntumassa tai suurempi lukuun ottamatta pienempiä maita. Niissä kyselyihin vastasi vähemmän oppilaita, jotka kaikki kuitenkin kuuluivat tutkimuksen kohdejoukkoon. Tanskassa pieni brutto-otos ja korkea koulun keskeyttämisaste yhdessä vaikuttivat siten, että saatu netto-otos oli liian pieni ollakseen täysin edustava. Siitä syystä se ei myöskään ole täysin vertailukelpoinen.

Maiden välisten prosenttiyksikköjen tai pitkän aikavälin eroja tulee tulkita harkiten. Kun otetaan huomioon kansallisten otosten koko ja käytetyt otosmenetelmät, nyrkkisääntönä voidaan kuitenkin pitää sitä, että muutamaa prosenttiyksikköä suurempia eroja voidaan luotettavasti pitää merkitsevinä.

Tupakkatuotteet

Koululaiskyselyn alussa esitettiin muutamia kysymyksiä tupakoinnista. Vuoden 2007 tutkimuksessa keskimäärin 58 prosenttia tutkimukseen osallistuneiden maiden koululaisista ilmoitti kokeilleensa tupakoimista ainakin kerran, ja 29 prosenttia oli tupakoinut viimeksi kuluneiden 30 päivän aikana. Kaksi prosenttia kaikista koululaisista oli polttanut vähintään rasiillisen savukkeita päivässä viimeksi kuluneiden 30 päivän aikana.

Ainakin kerran elämässä tupakoimisen ja viime aikoina (viimeksi kuluneet 30 päivää) tupakoimisen osalta maiden järjestys on pysynyt enemmän tai vähemmän samana. Maita, joissa 30 viime päivän aikana tupakointia esiintyi hyvin paljon, ovat Bulgaria, Itävalta, Latvia ja Tšekin tasavalta (40–45

prosenttia), kun taas maita, joissa sitä esiintyi hyvin vähän, ovat Armenia, Islanti, Norja ja Portugali (7–19 prosenttia). Vastausten perusteella ei voida muodostaa selvää maantieteellistä mallia, mutta Keski- ja Itä-Euroopan maiden koululaiset ilmoittivat usein korkeita tupakointilukuja.

Niiden maiden koululaiset, jotka tupakoivat muita enemmän, myös todennäköisemmin kertovat savukkeiden saamisen olevan helppoa. Tupakoinnin varhainen aloittamisikä (13 vuoden iässä tai nuorempana) liittyy maakohtaisesti tarkasteltuna myös siihen, että tupakointia kuluneen kuukauden aikana esiintyi paljon. Keskimäärin 7 prosenttia koululaisista kertoi polttaneensa savukkeita päivittäin 13 vuoden iässä tai sitä nuorempana. Päivittäinen tupakointi näin varhaisessa iässä on yleisintä Tšekin, Viron, Latvian ja Slovakian tasavallan, koululaisten parissa (esiintyvyyssaste noin 13 prosenttia) ja harvinaisinta Kreikan ja Romanian koululaisilla (noin 3 prosenttia).

Kaikkien maiden osalta sukupuolierot ovat vuonna 2007 viimeisten 30 päivän aikaisen tupakoinnin osalta vähäisiä. Maita yksittäin tarkastellen voidaan kuitenkin havaita suuria eroja. Esimerkiksi Armeniassa pojat sijoittuivat 16 prosenttiyksikköä tyttöjen edelle, ja vastaavasti Monacossa tytöt olivat 19 prosenttiyksikköä poikien edellä.

Pitkän aikavälin tarkastelussa 30 viime päivän tupakoinnissa voidaan havaita pientä laskua; keskimääräinen esiintyvyys on laskenut neljä prosenttiyksikköä vuosien 1995 ja 2007 välillä niissä ESPAD-maissa, joista on saatavana vertailukelpoista aineistoa kaikista neljästä aineistonkeruuvaiheesta. Jos vertailu rajoitetaan vuosiin 1999–2007, viimeaikainen tupakointi on vähentynyt seitsemän prosenttiyksikköä. Vuonna 1995 oli havaittavissa pieni sukupuolten välinen ero (4 prosenttiyksikköä), mutta vuoteen 2007 mennessä ero oli kuroutunut umpeen.

Vain neljässä maassa suuntaus vaikuttaa olevan päinvastainen viimeaikaisessa tupakoinnissa vallitsevan pitkän aikavälin laskevaan suuntaukseen verrattuna; näissä maissa sitä koskeva luku vuonna 2007 oli korkeampi kuin vuonna 1995. Kaikissa näissä maissa luvut itse asiassa nousivat vuosien 1995–1999 välisenä aikana, minkä jälkeen tilanne on pysynyt suhteellisen vakana. Yleisesti ottaen suuntaus 30 viime päivän tupakoinnissa vaikuttaa ESPAD-maissa laskevalta, tai ainakin tilanne on vakaa.

Alkoholi

Kaikissa ESPAD-maissa vähintään kaksi kolmasosaa koululaisista on juonut alkoholia ainakin kerran elämässään. Vuoden 2007 tutkimuksessa ESPAD-keskiarvo oli lähes 90 prosenttia. Vastaavat keskiarvoluvut 12 viime kuukauden ja 30 viime päivän ajalta ovat 82 ja 61 prosenttia. Nämä luvut eivät juuri muuttuneet vuosien 1995 ja 2007 välisenä aikana ainakin kerran ilmenneen ja 12 viime kuukauden alkoholinkäytön osalta. Viimeistä 30 päivää koskevat luvut nousivat vuoteen 2003 saakka, kunnes ne laskivat hieman vuonna 2007 etenkin poikien kohdalla. Kahden viimeisen tutkimuksen välillä olutta ja/tai viiniä 30 viime päivän aikana juoneiden koululaisten määrä keskimäärin oli siis selvästi laskenut.

Keskiarvoluvut perustuvat maakohtaisiin lukuihin, jotka ovat tietenkin hyvin erilaisia. Esimerkiksi 80 prosenttia itävaltalaisista ja tanskalaisista (rajallinen vertailtavuus) mutta vain 31 prosenttia islantilaisista ja 35 prosenttia armenialaisista koululaisista ilmoitti käyttäneensä alkoholia 30 viime päivän aikana.

Alkoholinkäyttöä ainakin kerran, 12 viime kuukauden ja 30 viime päivän aikana koskevat luvut tyttöjen ja poikien välillä ovat lähes samat. Kun asiaa tarkastellaan käytön toistuvuuden ja käyttökertojen lukumäärän pohjalta (40, 20 ja 10 kertaa), poikien osuus on tavallisesti suurempi. Alkoholinkäytön tiuhasta toistuvuudesta ovat kertoneet pääasiassa Itävallan ja Saksan (7 osavaltiota) koululaiset, kun taas Pohjoismaat (Islanti, Norja, Ruotsi ja Suomi) kuuluvat siihen ryhmään, jossa vain hyvin harvat koululaiset juovat usein.

Viimeisimmän alkoholin juomakerran aikana juodun alkoholin kokonaismäärä on tavallisesti pieni niissä maissa, joissa koululaiset juovat usein, esimerkiksi Kreikassa. Vastaavasti niissä maissa, joissa koululaiset juovat harvemmin alkoholia, sitä juodaan kerralla enemmän. Tällainen malli on havaittavissa Pohjoismaissa, joihin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi ja Suomi. Mallista on kuitenkin poikkeuksia esimerkiksi Tanskassa (rajallinen vertailtavuus) ja Itävallassa. Näiden maiden koululaiset ovat kertoneet juovansa usein ja suuria määriä. Maissa, joiden kulutuksen keskiarvo on suurin, eli Tanskassa (rajallinen vertailtavuus) ja Mansaarella, keskimääräinen kulutus koululaista kohden on 3–4 kertaa suurempi kuin maissa, joissa koululaisten alkoholin kulutuksen keskiarvo on pienin (Armenia ja Kypros).

Lähes kaikissa maissa pojat juovat enemmän kuin tytöt. Selkein vastakohta tähän on Islanti, jossa tytöt ovat ilmoittaneet juoneensa suurempia määriä kuin pojat. Valtaosassa maista pojat juovat pääasiassa olutta. Hieman yli puolessa kaikista maista tytöt juovat eniten väkeviä.

Kaiken kaikkiaan olut on kuitenkin suosituin alkoholijuoma, ja sen osuus on noin 40 prosenttia viimeisimmällä juomakerralla juodusta määrästä (100-prosenttisena alkoholina). Seuraavalla sijalla ovat väkevät, joiden osuus on 30 prosenttia, ja kolmantena viini, jonka osuus on 13 prosenttia. Pojat suosivat olutta tätäkin enemmän, ja sen osuus on noin puolet poikien alkoholin kokonaiskulutuksesta viimeisimmällä juomakerralla. Tyttöjen osalta malli on eriytyneempi; tärkeimmän juomatyyppin eli väkevien osuus on noin kolmannes kokonaiskulutuksesta.

Maakohtaisesti viimeisimmältä juomakerralta ilmoitetun alkoholinkulutuksen ja koetun päihtymystason välillä vallitsee vahva positiivinen yhteys. Tämä tarkoittaa sitä, että niiden maiden koululaiset, jotka ilmoittivat käyttävänsä suuria määriä alkoholia, ilmoittivat myös vahvemmista humalatilastoista.

Keskimäärin puolet ESPAD-tutkimukseen osallistuneista koululaisista on ollut ainakin kerran niin juovuksissa, että kävely on ollut hoipertelevaa, puhe sammaltavaa tai he ovat oksentaneet. Tämä oli tapahtunut 39 prosentille koululaisista 12 viime kuukauden aikana ja 18 prosentille 30 viime päivän aikana. Humaltumisen tiheydessä oli maiden välisiä sukupuolieroja. Joissakin maissa poikien luvut olivat tyttöjen lukuja suurempia. Sen sijaan keskimääräisellä ESPAD-tasolla sukupuolieroja ei ollut.

Niissä maissa, joissa monet koululaiset ovat olleet humalassa 12 viime kuukauden aikana, yleensä myös 30 viime päivän aikana humalassa olemista koskevat luvut ovat korkeita. Niitä maita, joiden lukuisat koululaiset ilmoittivat olleensa näin usein humalassa, ovat Tanska (rajallinen vertailtavuus), Mansaari, Yhdistynyt kuningaskunta ja Itävalta. Luvut humalatilasta viimeisten 30 päivän aikana vaihtelevat 31 prosentista 49 prosenttiin. Asteikon toisessa päässä ovat Armenia (2 prosenttia) ja Kypros (9 prosenttia).

Toinen tapa mitata humaltumista oli kysyä koululaisilta, kuinka usein he olivat juoneet kerralla viisi alkoholiannosta tai enemmän. Humalahakuista juomista koskeva kysymys paljasti jossain määrin erilaisen mallin kuin humaltumiseen liittynyt kysymys.

Eräät maat sijoittuvat molempien kysymysten osalta kärkeen, esimerkiksi Tanska (rajallinen vertailtavuus), Mansaari sekä Yhdistynyt kuningaskunta. Toisissa maissa koululaiset ilmoittivat humalahakuisesta juomisesta 30 viime päivän aikana, vaikka nämä maat sijoittuivat humaltumisen osalta kuitenkin melko matalalle samalla ajanjaksolla. Esimerkkejä näistä maista ovat Malta, Portugali, Viro ja Latvia.

Keskimäärin 43 prosenttia ESPAD-koululaisista kertoi humalahakuisesta juomisesta 30 viime päivän aikana, mikä oli yleisempää pojilla (47 prosenttia) kuin tytöillä (39 prosenttia). Pojat muodostivat myös suuren enemmistön kaikissa maissa. Muutamissa maissa luvut olivat jokseenkin samat, mutta oli myös maita, joissa tytöt ilmoittivat humalahakuisesta juomisesta poikia useammin. Silmiinpistävän esimerkki on Norja, missä 42 prosenttia tytöistä ja 35 prosenttia pojista ilmoitti humalahakuisesta juomisesta 30 viime päivän aikana.

Vuosien 1995 ja 1999 välisellä ajanjaksolla humalahakuinen juominen 30 viime päivän aikana lisääntyi keskimääräisesti, mutta niin kävi myös vuosina 2003–2007. Viimeisimmällä ajanjaksolla tämä koskee erityisesti tyttöjä, joiden osuus nousi 35 prosentista 42 prosenttiin. Vuonna 1995 humalajuominen oli keskimäärin paljon yleisempää pojilla kuin tytöillä, mutta vuonna 2007 ero oli jo tuntuvasti pienempi. Maita, joissa suuntaus on ollut kaikissa neljässä aineistonkeruuvaiheessa jatkuvasti nouseva, ovat Kroatia, Malta, Portugali, Slovakian tasavalta ja Tšekin tasavalta.

Viimeisimmällä ajanjaksolla yli puolessa maista on nähtävissä nousevia suuntauksia. Eniten nousua vuosina 2003–2007 oli havaittavissa Portugalissa, missä humalahakuisesta juomisesta 30 viime päivän aikana kertovien koululaisten määrä nousi 25 prosentista 56 prosenttiin eli 31 prosenttiyksikköä. Muut maat, joissa on havaittu suurta nousua, ovat Puola (joka palasi lähes vuoden 1999 tasolle vuoden 2003 laskun jälkeen) (16 prosenttiyksikköä), Ranska (15), Kroatia (14) ja Bulgaria (12).

Lukuisat koululaiset ilmoittivat 12 viime kuukauden aikana esiintyneistä alkoholinkäyttöön liittyvistä ongelmista. Keskimäärin 15 prosenttia koululaisista kertoi kokeneensa vakavia ongelmia vanhempiensa kanssa. Tätä koskeva luku oli lähes sama kuin kysymykseen ”huono menestys koulussa tai työssä”, ”vakavia ongelmia ystävien kanssa” ja ”fyysisiä tappeluita” liittyvä luku (13 prosenttia). Bulgaria,

Yhteenvetotaulukko. Valikoidut maakohtaiset tärkeimmät tulokset. (Prosentteina, ellei toisin ole merkitty.) ESPAD 2007.

	Tupakointi 30 viime päivän aikana	Alkoholin käyttö 12 viime kuukauden aikana	Humalassa 12 viime kuukauden aikana	Alkoholin määrä (cl 100 %) viimeisimmällä juomakerralla	Kannabiksen käyttö ainakin kerran	Muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen käyttö ainakin kerran ⁽¹⁾	Haisteltavien aineiden käyttö ainakin kerran ⁽²⁾	Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran	Alkoholin käyttö pillereiden kanssa ainakin kerran ⁽³⁾
Armenia	7	66	8	1.6	3	2	5	0	1
Itävalta	45	92	56	5.5	17	11	14	2	12
Belgia (Flander)	23	83	29	4.3	24	9	8	9	4
Bulgaria	40	83	45	3.5	22	9	3	3	3
Kroatia	38	84	43	5.2	18	4	11	5	8
Kypros	23	79	18	2.1	5	5	16	7	3
Tšekin tasavalta	41	93	48	4.5	45	9	7	9	18
Viro	29	87	42	5.1	26	9	9	7	5
Färösaaret	33	..	41	..	6	1	8	3	6
Suomi	30	77	45	5.7	8	3	10	7	9
Ranska	30	81	36	3.6	31	11	12	15	6
Saksa (7 osavaltiota)	33	91	50	5.1	20	8	11	3	7
Kreikka	22	87	26	3.1	6	5	9	4	3
Unkari	33	84	42	4.0	13	7	8	9	12
Islanti	16	56	..	4.1	9	5	4	7	4
Irlanti	23	78	47	..	20	10	15	3	7
Mansaari	24	93	61	7.3	34	16	17	7	12
Italia	37	81	27	3.6	23	9	5	10	4
Latvia	41	89	45	..	18	11	13	4	8
Liettua	34	87	43	4.0	18	7	3	16	5
Malta	26	87	38	3.9	13	9	16	5	11
Monaco	25	87	35	2.5	28	10	8	12	5
Alankomaat	30	84	36	4.9	28	7	6	7	4
Norja	19	66	40	5.9	6	3	7	4	4
Puola	21	78	31	3.9	16	7	6	18	5
Portugali	19	79	26	..	13	6	4	6	3
Romania	25	74	26	2.5	4	3	4	4	4
Venäjä	35	77	40	2.8	19	5	7	2	4
	37	88	50	4.2	32	9	13	5	12
Slovenia	29	87	43	4.5	22	8	16	5	4
Ruotsi	21	71	37	5.2	7	4	9	7	7
Sveitsi	29	85	41	3.9	33	7	9	8	6
Ukraina	31	83	32	2.8	14	4	3	4	1
Yhdistynyt kuningaskunta	22	88	57	6.2	29	9	9	2	7
Keskiarvo (painottamaton)	29	82	39	4.2	19	7	9	6	6
Tanska ⁽⁴⁾	32	94	73	7.5	25	10	6	5	6

⁽¹⁾ "Muu laiton huume kuin kannabis" tarkoittaa ekstaasia, amfetamiineja, LSD:tä tai muita hallusinogeeniä, crackia, kokaiinia ja heroiniä.

⁽²⁾ Haisteltavat aineet: "... (liimat jne.) päihtymistarkoituksessa".

⁽³⁾ "Päihtymistarkoituksessa" lukuun ottamatta Kyprosta ("tarkoitus tuntea eri tavalla") ja Romaniaa ("tarkoitukseen, että olo tuntuisi paremmalta").

⁽⁴⁾ Tanska: rajallinen vertailtavuus.

Mansaari, Yhdistynyt kuningaskunta ja Latvia ovat niitä maita, joissa lukuisat koululaiset ilmoittivat alkoholinkäyttöön liittyvistä ongelmista. Maakohtaisesti tarkasteltuna koettujen ongelmien ja 30 viime päivän aikana humaltumisen välillä on positiivinen korrelaatio.

Useimmat alkoholiin liittyvät ongelmat ovat keskimäärin yleisempiä pojilla. Tämä käy selvimmin esille kohdista ”fyysisiä tappeluita” ja ”ongelmia poliisin kanssa”. Joidenkin ongelmien keskiarvot ovat kuitenkin suurin piirtein samat, ja yksi ongelma (”vakavia ongelmia ystävien kanssa”) on jopa hieman yleisempi tyttöjen keskuudessa.

Laittomat huumeet

Kolmasosa ESPAD-maiden koululaisista tietää, mistä kannabista saa. Pojat pitävät tyttöjä enemmän kannabista helposti hankittavana, vaikka sukupuolten välinen ero on hyvin pieni. Amfetamiineja ja ekstaasia ei pidetty niin helposti saatavina kuin kannabista.

Vuoden 2007 tutkimuksen mukaan keskimäärin 23 prosenttia pojista ja 17 prosenttia tytöistä on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran elämässään. Käsite ”laiton huume” kattaa kannabiksen, amfetamiinit, kokaiinin, crackin, ekstaasin, LSD:n ja heroiinin. Laittomien huumeiden ilmoitettu käyttö vaihtelee maittain huomattavasti. Tšekissä lähes puolet (46 prosenttia) koululaisista ilmoitti käyttäneensä huumeita, kuten myös melko monet koululaiset (noin kolmannes) Ranskassa, Mansaarella, Slovakian tasavallassa ja Sveitsissä. Vain noin kuusi prosenttia Kyproksen, Färsaarten, Norjan ja Romanian koululaisista ilmoitti käyttäneensä laittomia huumeita. Huumeidenkäytön esiintyvyys on usein vähäistä Pohjoismaissa ja Itä-Euroopassa.

Valtaosa laittomia huumeita kokeilleista koululaisista on käyttänyt kannabista. Koululaisista 19 prosenttia ilmoitti käyttäneensä kannabista ainakin kerran, ja seitsemän prosenttia oli kokeillut yhtä tai useampaa luetelluista huumeista. Ekstaasi, kokaiini ja amfetamiinit sijoittuvat jaetulle toiselle tilalle (kunkin osuus 3 prosenttia). Huumeita, joiden käyttöä ilmoitettiin edellisiä vähemmän, olivat LSD, crack ja heroiini (1–5 prosenttia). Bulgaria, Latvia, Mansaari, Slovakian tasavalta ja Viro ovat ne viisi maata, joiden koululaiset ilmoittivat vuoden 2007 tutkimuksessa käyttäneensä ekstaasia ainakin kerran (esiintyvyysasteet noin 6–7 prosenttia).

Koululaisilta kysyttiin myös muista huumeista, jotka eivät kuuluneet laittomien huumeiden luetteloon. Tällaisia huumeita ovat huumesienet, GHB ja anaboliset steroidit. Kolme prosenttia koululaisista ilmoitti käyttäneensä huumesieniä ainakin kerran, kun taas vain yksi prosentti ilmoitti käyttäneensä GHB:tä ja steroideja. Luku on samaa suuruusluokkaa kuin ilmoitettu kokemus suonensisäisten huumeiden käytöstä.

Koska kannabis on eniten käytetty laiton huume, sitä kannattaa tarkastella hieman tarkemmin. Kaikista koululaisista 14 prosenttia ilmoitti käyttäneensä kannabista 12 viime kuukauden aikana, kun taas 9 prosenttia pojista ja 6 prosenttia tytöistä ilmoitti käyttäneensä sitä 30 viime päivän aikana (keskiarvo 7 prosenttia). Kahdessa maassa, joissa kannabiksen käyttöä esiintyi eniten (Tšekin tasavalta ja Mansaari) joka kuudes koululainen ilmoitti käyttäneensä kannabista 30 viime päivän aikana, mikä viittaa siihen, että noissa maissa kannabista käytetään säännöllisemmin. Vain noin 1–2 prosenttia Armenian, Färsaarten, Norjan, Romanian, Ruotsin ja Suomen koululaisista ilmoitti viimeaikaisesta huumeidenkäytöstä. Maat, joissa huumeidenkäyttöä esiintyy eniten, ovat useimmiten läntisessä Euroopassa.

Useimmissa maissa, muttei kaikissa, pojat olivat käyttäneet kannabista 30 viime päivän aikana tyttöjä useammin etenkin maissa, joissa käyttöä esiintyy paljon. Ne maat, joiden lukuisat koululaiset ilmoittivat kannabiksen käytöstä 30 viime päivän aikana, ovat monissa tapauksissa samoja kuin ne maat, joiden koululaiset kertoivat, että kannabiksen kokeiluun olisi ollut mahdollisuus, mutta he eivät ole kuitenkaan tehneet sitä.

Kannabiksen käytön suhteellisen suuri esiintyvyys eurooppalaisten nuorten keskuudessa nostaa esiin kysymyksen sen mahdollisista yksilöön ja yhteiskuntaan kohdistuvista kielteisistä vaikutuksista. Valinnaisen CAST-asteikko-osan analyysin perusteella arvioitiin kannabikseen liittyvien ongelmien riski niissä 17 ESPAD-maassa, jotka olivat toimittaneet kyseistä aineistoa. Kaiken kaikkiaan yhdellä seitsemästä viimeisen vuoden aikana kannabista käyttäneestä (14 prosenttia) arvioitiin olevan korkea kannabikseen liittyvien ongelmien kehittymisen riski, ja korkean riskin käyttäjiä kaikkien maiden osalta oli kaksi prosenttia. Kannabikseen liittyvien ongelmien riskissä havaittiin maakohtaisia eroja. Korkean riskin käyttäjien prosenttiosuus kohdejoukossa vastaa kannabiksen käytön esiintyvyyttä yksittäisissä maissa.

Toisin sanoen kohdejoukon tasolla korkean riskin käyttäjien esiintyvyys nousee kannabiksen käytön esiintyvyyden myötä.

Niissä ESPAD-maissa, joista on käytettävissä vertailukelpoista aineistoa kaikista neljästä tutkimuksesta, vuoden 1995 tutkimuksessa 12 prosenttia koululaisista ilmoitti käyttäneensä laittomia huumeita ainakin kerran. Luku nousi 21 prosenttiin vuonna 2003. Vuoden 2007 tulokset kuitenkin osoittavat noususuuntauksen pysähtyneen, koska vain 18 prosenttia koululaisista kertoi vastaavista kokemuksista tänä vuonna. Kehitys on sekä tyttöjen että poikien keskuudessa samankaltaista, ja tytöt ovat jatkuvasti noin viisi prosenttiyksikköä poikia jäljessä.

Vaikka yleinen suuntaus vuosien 2003 ja 2007 välisellä ajanjaksolla on laskeva, vuonna 2007 muutamien maiden suuntaus oli kuitenkin nouseva. Virossa ja Slovakian tasavallassa suuntaus on ollut nouseva kaikilla neljällä tutkimuskerralla (1995–2007), kun taas Tšekissä, Liettuassa ja Maltassa suuntaus on kaiken kaikkiaan nouseva tarkasteltaessa ajanjaksoa kokonaisuutena.

Jatkuvasti laskevaa suuntausta ei ole havaittavissa missään maassa, mutta koko ajanjaksoa tarkasteltaessa laittomien huumeiden käyttö on laskenut huomattavasti Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (noin 14 prosenttiyksikön lasku). Myös Färsaarilla nähtävissä on hienoinen lasku (6 prosenttiyksikön lasku vuosina 1995–2007). Todettakoon tässä yhteydessä, että vaikka Viron ja Yhdistyneen kuningaskunnan

esiintyvyydestä vuonna 2007 on sama (noin 28 prosenttia), ne ovat tulleet siihen vastakkaisista suunnista. Virossa esiintyvyys on noussut vuoden 1995 8 prosentista ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa se taas on laskenut 42 prosentista tähän lukemaan.

Koska laittomien huumeiden käytön ja kannabiksen käytön välinen yhteisvaihtelu on maakohtaisesti korkea, on luonnollista, että muuttujan ”kannabiksen käyttö ainakin kerran elämässä” kehitys on samankaltaista kuin kaikkien yllä kuvattujen huumeiden osalta. Poikien viimeaikaista kannabiksenkäyttöä esiintyy hieman enemmän kuin tyttöjen, eikä sukupuolten välinen ero muutu kyseisellä ajanjaksolla.

Yleinen vaikutelma on, että laittomien huumeiden käytössä vuosina 1995–2003 havaittu nousu ESPAD-maissa on ainakin pysähtynyt, ellei jopa laskenut,

etenkin jos otetaan huomioon, että viimeaikainen kannabiksen käyttö ei ole noussut missään maassa vuosina 2003–2007.

Muut päihteet

Erilaisten rauhoittavien lääkkeiden käytöstä ilman lääkemääräystä ainakin kerran elämässä ilmoitettiin eniten Puolassa, Liettuassa, Ranskassa ja Monacossa – 15 prosenttia koululaisista ilmoitti käytöstä vuoden 2007 tutkimuksessa – ja vähiten taas Armeniassa, Itävallassa, Venäjällä ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (0–2 prosenttia). Keskimäärin tytöt ilmoittivat hieman poikia enemmän (8 prosenttia vs. 5 prosenttia) näiden lääkkeiden käytöstä ilman lääkemääräystä, ja kahdeksan kärkisijoilla olevan maan tytöt ilmoittivat siitä kaksi kertaa poikia enemmän. Noin puolessa maista sukupuolten välillä ei kuitenkaan ole mainittavaa eroa. Yleinen suuntaus on pysynyt melko vakaana vuosina 1995–2007, mikä pitää paikkansa myös sukupuolia erikseen sekä yksittäisiä maita tarkasteltaessa.

Vuoden 2007 tutkimuksessa keskimäärin 6 prosenttia ilmoitti käyttäneensä alkoholia yhdessä pillereiden (”lääkkeiden”) kanssa päihtymystarkoituksessa. Tämä koski hieman enemmän tyttöjä kuin poikia (8 vs. 5 prosenttia). Tällä muuttujalla on tiettyjä yhtäläisyyksiä erään toisen yllä mainitun lääkeaineiden käyttöä koskevan muuttujan kanssa. Ensinnäkin niiden koululaisten osuus, joita näiden kahden aineen käyttö ainakin kerran koskee, on likimain samaa suuruusluokkaa. Toiseksi tämänkaltaisen käyttäytyminen pysyy pitkällä aikavälillä tarkasteltuna ainakin keskimäärin vakaana niissä maissa, joista aineistoa on saatavana kaikilta neljältä tutkimuskerralta (poikkeuksena Slovakian tasavallassa ja Tšekissä havaittu nouseva suuntaus ja Ruotsissa, Suomessa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa havaittu laskeva suuntaus). Kolmanneksi tämä on yksi niistä harvoista muuttujista, joissa tytöt muodostavat jatkuvasti enemmistön pitkän aikavälin tarkastelussakin. Vuosina 1995–2007 tytöt ovat noin neljä prosenttiyksikköä poikia edellä. Alkoholin ja pillereiden käytön esiintyvyydessä ainakin kerran kärkisijalla oli Tšekin tasavalta (18 prosenttia). Esiintyvyys oli huomattavan alhaista Armeniassa ja Ukrainassa (1 prosentti).

Vuonna 2007 Kyproksen, Mansaaren, Maltan ja Slovenian koululaisilta saatiin eniten ilmoituksia (16 prosenttia) haisteltavien aineiden käytöstä ainakin kerran. Vastaavia ilmoituksia saatiin Bulgarian,

Liettuan ja Ukrainan koululaisista vain kolme prosenttia. Kaikkien ESPAD-maiden keskiarvo haisteltavien aineiden käytössä ainakin kerran elämässä on yhdeksän prosenttia, eikä kokonaistarkastelussa ole eroa sukupuolten välillä. Viimeisten 12 kuukauden ja 30 päivän aikaista käyttöä koskevat luvut ovat kaikissa maissa melko samankaltaisia kuin luvut, jotka koskevat käyttöä ainakin kerran elämässä. Tyypillistä maantieteellistä jakaumaa ei ole havaittavissa – haisteltavien aineiden korkeita käyttöasteita on raportoitu eri osista Eurooppaa. Ainakin kerran tapahtunutta käyttöä koskevat luvut pysyivät melko vakaina vuosien 1995 ja 2007 välisenä ajanjaksona niissä maissa, joista oli saatavana aineistoa kaikilta neljältä tutkimuskerralta. Eniten laskua on ollut Liettuassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (noin 12 prosenttiyksikön lasku). Kehitys on ollut päinvastainen Slovakian tasavallassa ja Suomessa (nousua 6 prosenttiyksikköä).

Päätössanat

On hyvin tiedossa, että yksilötasolla eri päihteiden käytön välillä on usein yhteys. Vuoden 2007 aineistossa eri päihteiden käytön välillä voidaan havaita selviä yhteyksiä kaikissa maissa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että niissä maissa, joiden koululaiset ovat ilmoittaneet viimeaikaista alkoholinkäyttöä ja humaltumista, useammat koululaiset todennäköisesti ilmoittavat myös kokeilleensa laittomia huumeita ja haisteltavia aineita sekä käyttäneensä alkoholia yhdessä pillereiden kanssa, ja päinvastoin. Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ei kuitenkaan korreloi yllä mainittujen aineiden käytön kanssa kaikkia maita vertailtaessa.

Maakohtaiseen yleiskatsaukseen vuoden 2007 tuloksista valittiin yhdeksän avainmuuttujaa: alkoholijuomien kulutus 12 viime kuukauden aikana, humaltuminen 12 viime kuukauden aikana, viimeisimmällä juomakerralla kulutettu alkoholin määrä (100-prosenttisena alkoholina), tupakointi 30 viime päivän aikana, marihuanan tai hasiksen (kannabiksen) käyttö ainakin kertakokeiluna, muun laittoman huumeen kuin kannabiksen käyttö ainakin kertakokeiluna, haisteltavien aineiden käyttö ainakin kertakokeiluna, rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kertakokeiluna ja alkoholin käyttö pillereiden kanssa päihtymistarkoitukseen ainakin kertakokeiluna.

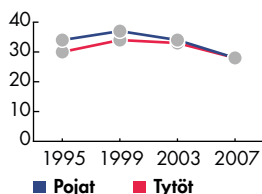
Avainmuuttujien maakohtaisia esiintyvyyksilukuja verrattiin kaikkien maiden keskiarvoihin. Kaikkien yhdeksän muuttujan osalta keskiarvon tuntumassa tai hieman sitä ylempänä olevat maat ovat Itävalta, Mansaari, Saksa (7 osavaltiota), Slovakian tasavalta, Tanska (rajallinen vertailtavuus), Tšekin tasavalta ja Yhdistynyt kuningaskunta. Tuloksiltaan enimmäkseen keskiarvon tuntumassa tai hieman sen alla olevat maat ovat Armenia, Islanti, Kreikka, Kypros, Portugali ja Romania. Myös Färsaaret voitaisiin sisällyttää luetteloon, vaikka sieltä ei ole saatu tietoja kahdesta muuttujasta.

Kaksi maantieteellisesti kaukana sijaitsevaa maata, Armenia ja Mansaari, ovat myös päihteidenkäyttöön nähden hyvin erillään muista. Kaikkien verrattujen muuttujien osalta Armenian koululaisten luvut ovat reilusti keskiarvoa alempana, kun taas Mansaaren koululaisten luvut ovat kahta muuttujaa lukuun ottamatta kaikkien keskiarvojen yläpuolella. Mansaaren koululaiset ovat ilmoittaneet esimerkiksi noin kymmenen kertaa Armenian koululaisia enemmän humaltumisesta 12 viime kuukauden aikana sekä kannabiksen tai muiden huumeiden käytöstä ainakin kerran.

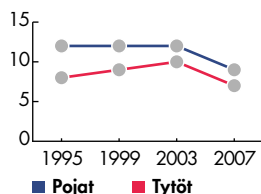
Viisi seitsemästä yllä mainitusta maasta, jotka sijoittuvat avainmuuttujien vertailussa kärkeen, ovat toistensa naapurimaita ja ne sijaitsevat melko keskellä Eurooppaa. Kaksi muuta maata, Mansaari ja Yhdistynyt kuningaskunta, ovat toistensa naapureita eivätkä ne sijaitse kovin etäällä muista kärkeen sijoittuneista maista. Kuuden yllä mainitun maan (tai seitsemän, jos Färsaaret lasketaan mukaan) avainmuuttujien esiintyvyyden kerrottiin olevan alhainen. Nämä maat eivät muodosta yhtenäistä joukkoa. Päinvastoin; ne sijaitsevat eri puolilla Eurooppaa suhteellisen kaukana toisistaan. Romaniaa lukuun ottamatta nämä alhaisen esiintyvyyden maat sijaitsevat Euroopan mantereen raja-alueilla.

Päihteidenkäytön yleiset, neljän tutkimuksen aineistoon perustuvat kaikkia maita koskevat suuntaukset osoittavat, että kehitys on hieman erilaista sen mukaan, mitä muuttujaa tarkastellaan. Koko ajanjaksolla on havaittavissa 30 viime päivän aikaisen tupakoinnin väheneminen. Vuonna 1995 sukupuolten välinen ero oli neljä prosenttiyksikköä, mutta vuoteen 2007 mennessä tämä pieni ero on hävinnyt kokonaan. Laittomien huumeiden (pääasiassa kannabiksen) käyttöä ainakin kerran koskeva nouseva suuntaus vuosina 1995–2003 on pysähtynyt; vuoden 2007 luku on kolme

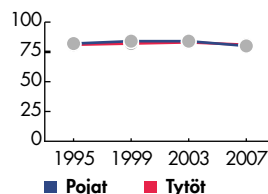
Yhteenveto. Päihteidenkäyttöä mittaavan 16 muuttujan suuntaukset, sukupuolen mukaan. 1995–2007. Muuttujien suuntauksiin liittyvää aineistoa toimittaneen 17–20 maan keskiarvoprosentit.

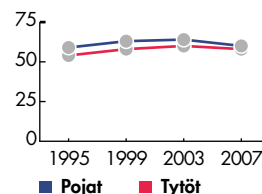
Tupakointi 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

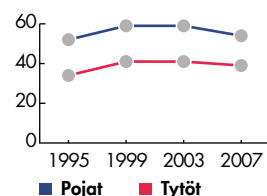
Päivittäinen tupakointi 13 vuoden iässä tai sitä nuorempana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

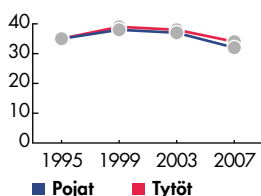
Alkoholijuomien käyttö 12 viime kuukauden aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 19 maan keskiarvo.

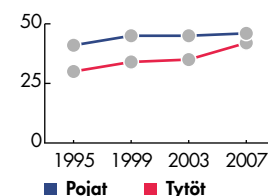
Alkoholijuomien käyttö 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 19 maan keskiarvo.

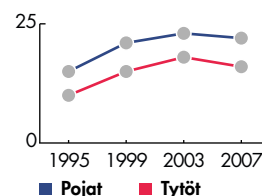
Oluen kulutus 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

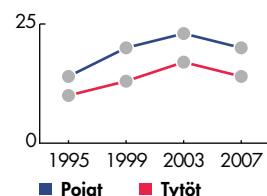
Viinin kulutus 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

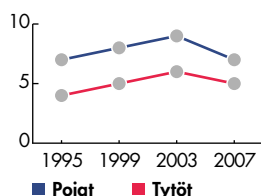
Niiden koululaisten osuus, jotka ovat ilmoittaneet juoneensa viisi alkoholiannosta tai enemmän samalla kerralla 30 viime päivän aikana, sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 17 maan keskiarvo.

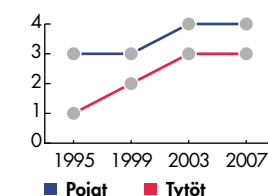
Laittomien huumeiden käyttö ainakin kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

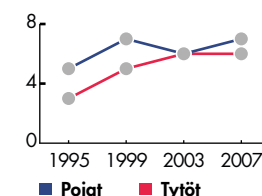
Marihuanan tai hasiksen käyttö ainakin kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

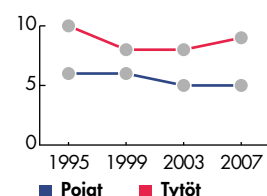
Marihuanan tai hasiksen käyttö 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 19 maan keskiarvo.

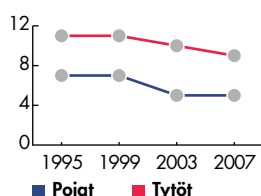
Kannabiksen käyttö 13 vuoden iässä tai sitä nuorempana sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 19 maan keskiarvo.

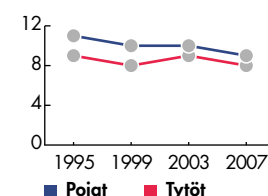
Marihuanan tai hasiksen käyttö ainakin kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

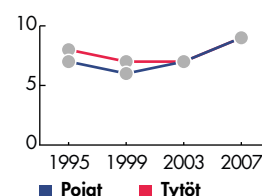
Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 20 maan keskiarvo.

Alkoholin käyttö pillereiden kanssa kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 17 maan keskiarvo.

Haisteltavien aineiden käyttö ainakin kerran sukupuolen mukaan. 1995–2007. Prosenttia. 18 maan keskiarvo.

Raittiisu: ei koskaan tupakan, alkoholin, haisteltavien aineiden, rauhoittavien lääkkeiden tai laittomien huumeiden käyttöä. 1995–2007. Prosenttia. 17 maan keskiarvo.

prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2003. Alkoholin käyttö 12 viime kuukauden aikana, rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran, alkoholin käyttö pillereiden kanssa ainakin kerran sekä haisteltavien aineiden käyttö ainakin kerran ovat niitä muuttujia, jotka eivät ole juuri muuttuneet kaikkia neljää tutkimusta tarkasteltaessa. Laittomien huumeiden tai muiden mainittujen päihteiden käytössä ei ole havaittavissa muutoksia sukupuolieroissa.

Humalahakuisessa juomisessa on kuitenkin nähtävissä nouseva suuntaus vuosina 1995–2007 (9 prosenttiyksikön nousu). Tämä selittyy pääasiassa sillä, että sitä esiintyy useissa maissa yhä enenevässä määrin tytöillä. Useimmissa päihteidenkäytön mittareissa on viime aikoina (2003–2007) havaittu keskimäärin vakaa tai hienoisesti laskeva suuntaus, lukuun ottamatta humalahakuista juomista.

Yleisvaikutelma ESPAD-koululaisten päihteidenkäytössä tapahtuneista pitkän aikavälin muutoksista on, että niissä maissa, joista tätä koskevaa aineistoa on saatavana, tilanne on parantunut, joskin humalahakuinen juominen on lisääntynyt kauttaaltaan tarkastellulla ajanjaksolla.

Yksittäisten maiden suuntaukset voivat kuitenkin poiketa yleisvaikutelmasta. Viimeaikaisten muutosten osalta Belgian (Flanderin), Irlannin, Islannin, Sveitsin ja Yhdistyneen kuningaskunnan koululaiset näyttävät ilmoittavan vähentyneestä päihteidenkäytöstä monen muuttujan osalta. Sen sijaan Latviassa ja Slovakian tasavallassa on ollut viime aikoina nähtävissä nousevia suuntauksia. Ranskassa, Portugalissa ja Sloveniassa taas on havaittu kehitystä molempiin suuntiin; näissä maissa alkoholimuuttujissa näkyy nouseva suuntaus mutta samanaikaisesti muiden päihteiden, kuten laittomien huumeiden, käyttö on laskenut. Liettuassa ja Venäjällä (Moskovassa) tilanne on päinvastainen; alkoholin käyttö ja tupakointi ovat vähentyneet mutta samalla laittomien huumeiden käyttö on lisääntymässä.

Myös muutamia muita pitkäaikaisia maakohtaisia suuntauksia voidaan mainita. Esimerkiksi maa, jossa mikään päihteidenkäytön muuttuja ei ole lainkaan kasvanut kaikkien neljän tutkimuksen tulosten perusteella, on Yhdistynyt kuningaskunta. Useimpia muuttujia vertailtaessa voidaan havaita, että brittiläisten koululaisten tilanne on parantunut tai pahimmillaankin pysynyt vakaana. Esimerkkejä maista, joissa kokonaistilanne on ainakin vakaa ja joissa suuntaus on

monien muuttujien osalta laskeva tarkastelujakson aikana, ovat Irlanti, Islanti, Ruotsi ja Suomi.

Sitä vastoin maita, joissa pitkäaikaiset suuntaukset ovat ennemminkin nousevia kuin laskevia, ovat Tšekin tasavalta ja Slovakian tasavalta. Tämä koskee jossakin määrin myös Liettuaa ja Viroa, vaikka vuoden 2007 aineisto viittaakin paikoitellen vakaaseen tilanteeseen (joskaan ei paluuseen 1990-luvun alhaisille tasoille). Maat, joissa suuntaus päihteidenkäytössä vaikuttaa pitkäaikaisesti laskevalta, sijaitsevat usein läntisessä Euroopassa, kun taas nousevia suuntauksia on usein nähtävissä Itä-Euroopan maissa. Tämä koskee etenkin viimeaikaisia, vuosina 2003–2007 havaittuja nousevia suuntauksia.

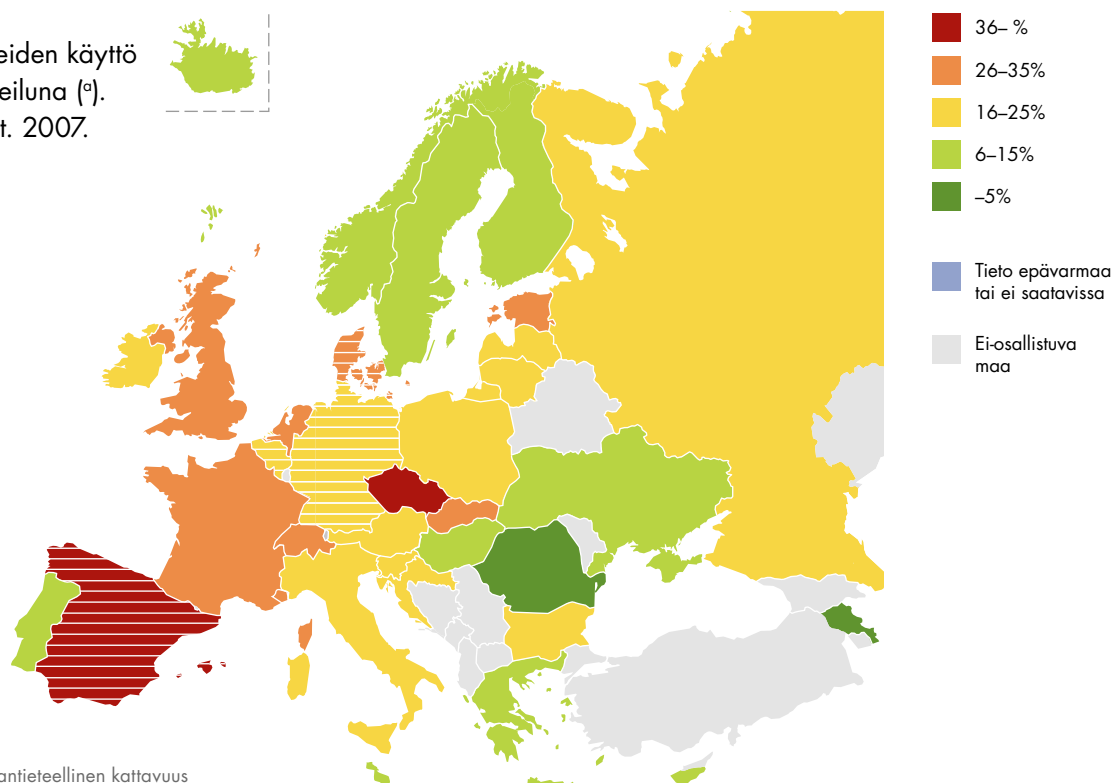
Yhteenvetona voidaan todeta, että kun ESPAD-hanke on nyt kestänyt 12 vuotta, tupakointi on vähentynyt valtaosassa maita. Tarkasteltaessa alkoholinkäyttöä 12 viime kuukauden ja 30 viime päivän aikana tilanne on pysynyt pääpiirteissään samana. On kuitenkin huomattava, että humalahakuinen juominen on noussut vähä vähältä jatkuvasti koko ajanjakson aikana. Laittomien huumeiden käyttöä hallitsee edelleen kannabiksen käyttö. Niistä kuudesta maasta, jotka pitivät vuoden 2003 tutkimuksessa kannabiksen käytön kärkeisijoina hallussaan, neljässä maassa suuntaus on laskeva. Yhdessäkin maassa viimeaikainen (viimeksi kuluneet 30 päivää) kannabiksen käyttö ei ole lisääntynyt. Yleiskuva laittomien huumeiden käytöstä on sellainen, että vuosien 1995 ja 2003 välisenä aikana havaittu nouseva suuntaus on nyt pysähtynyt; vuoden 2007 luku on hieman pienempi kuin vuonna 2003.

Neljäs ESPAD-aineistonkeruu vuonna 2007 antoi paljon uutta ja tärkeää tietoa muutoksista koululaisten päihteidenkäytössä. Mitä enemmän aineistoa kerätään tulevaisuudessa, sitä selvemmin suuntauksia voidaan kuvata. Odotamme jo kiinnostuneina seuraavaa tutkimusta nähdäksemme, jatkuuko muuttuva suuntaus laittomien huumeiden käytössä, väheneekö tupakointi entisestään ja yleistyykö humalahakuinen juominen edelleen. Seuraava aineistonkeruukierros on erityisen kiinnostava myös siksi, että se on uusien maiden (Armenian ja Monacon) sekä viiden vuonna 2008 lisäaineistonkeruuseen osallistuneen maan ensimmäinen seurantatutkimus. Toivomme, että seuraavaan tutkimukseen osallistuu vielä useampi Euroopan maa niiden yli 40 maan lisäksi, jotka jo ovat mukana ESPAD-hankkeessa.

Keskeiset luvut huumeidenkäytöstä

Kuvio 1a

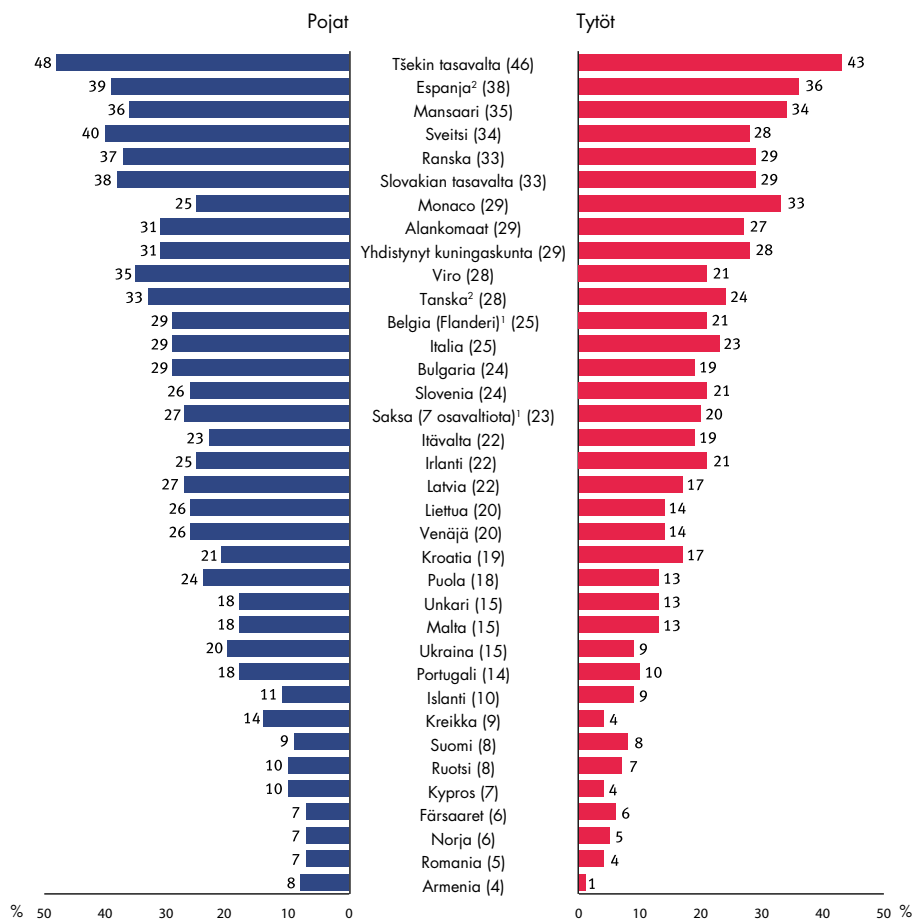
Laittomien huumeiden käyttö ainakin kertakokeiluna ^(a). Kaikki koululaiset. 2007. Prosenttia.

⁽¹⁾ Belgia ja Saksa: maantieteellinen kattavuus rajallinen.

⁽²⁾ Tanska ja Espanja: rajallinen vertailtavuus.

^(a) "Laiton huume" tarkoittaa kannabista, ekstaasia, amfetamiineja, LSD:tä tai muita hallusinogeeniä, crackia, kokaiinia ja heroiniä.

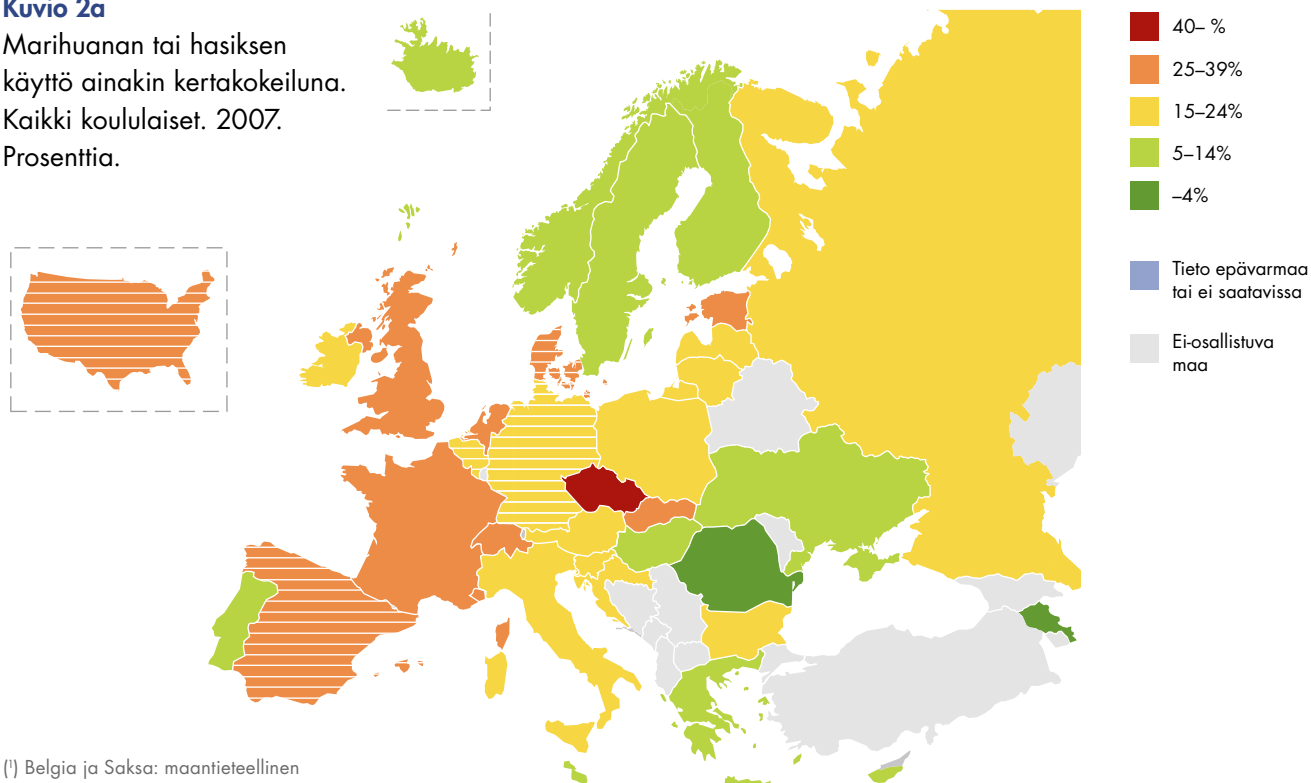

Kuvio 1b

Laittomien huumeiden ^(a) käyttö ainakin kertakokeiluna sukupuolen mukaan. 2007. Prosenttia.

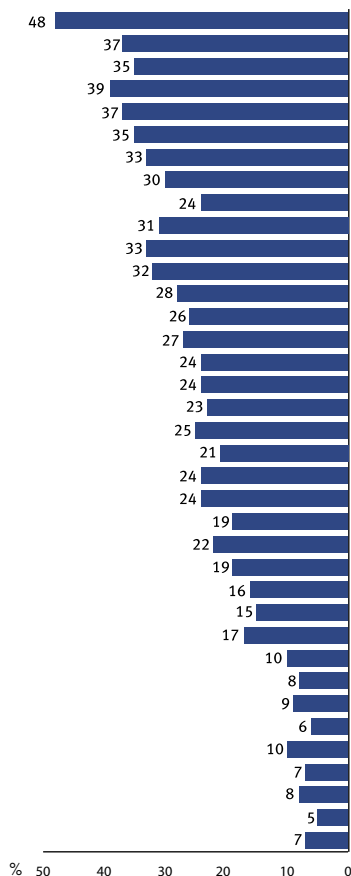
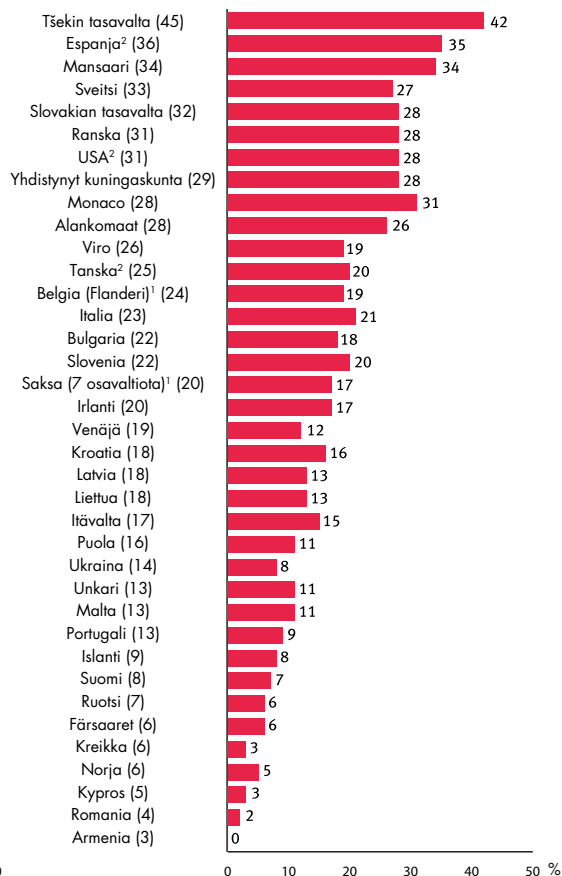
Kuvio 2a

Marihuanan tai hasiksen käyttö ainakin kertakokeiluna. Kaikki koululaiset. 2007. Prosenttia.

(¹) Belgia ja Saksa: maantieteellinen kattavuus rajallinen.

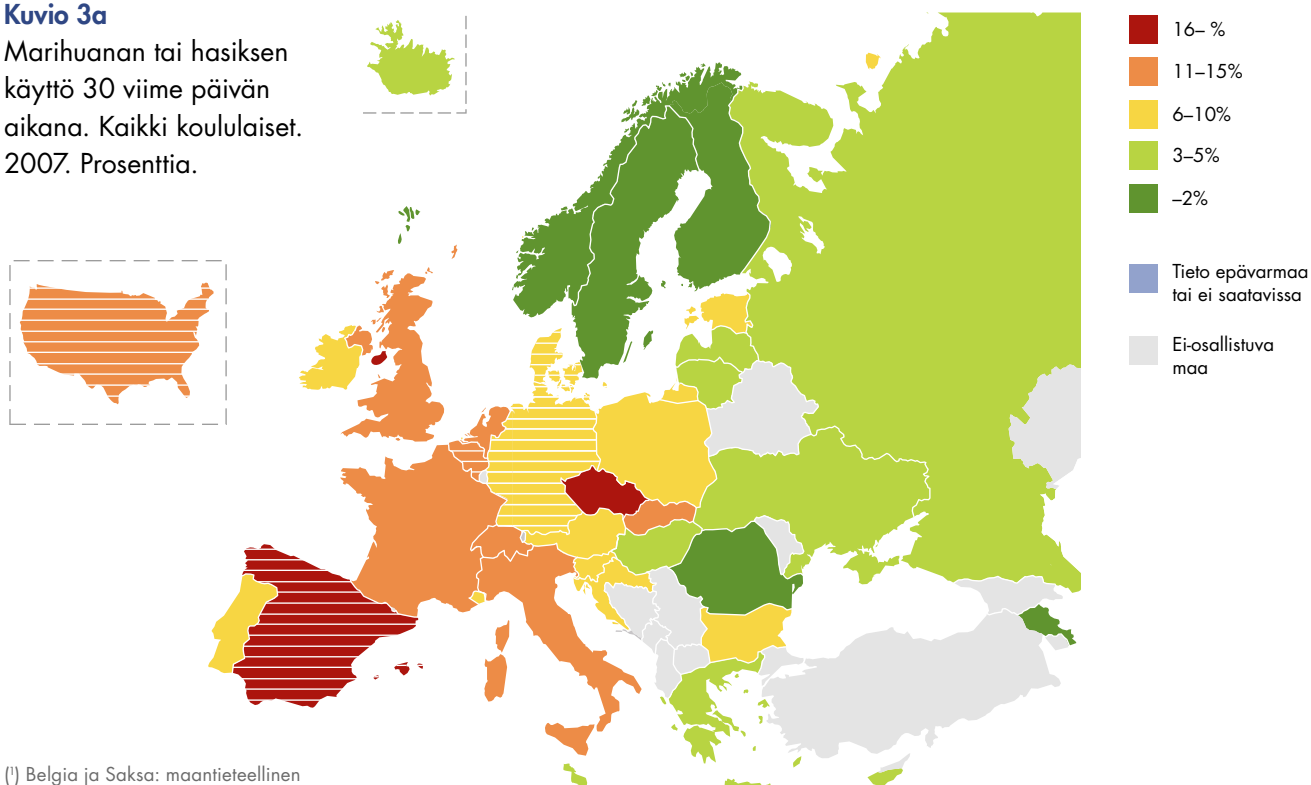
(²) Tanska, Espanja ja USA: rajallinen vertailtavuus.

Pojat**Tytöt****Kuvio 2b**

Marihuanan tai hasiksen käyttö ainakin kertakokeiluna sukupuolen mukaan. 2007. Prosenttia.

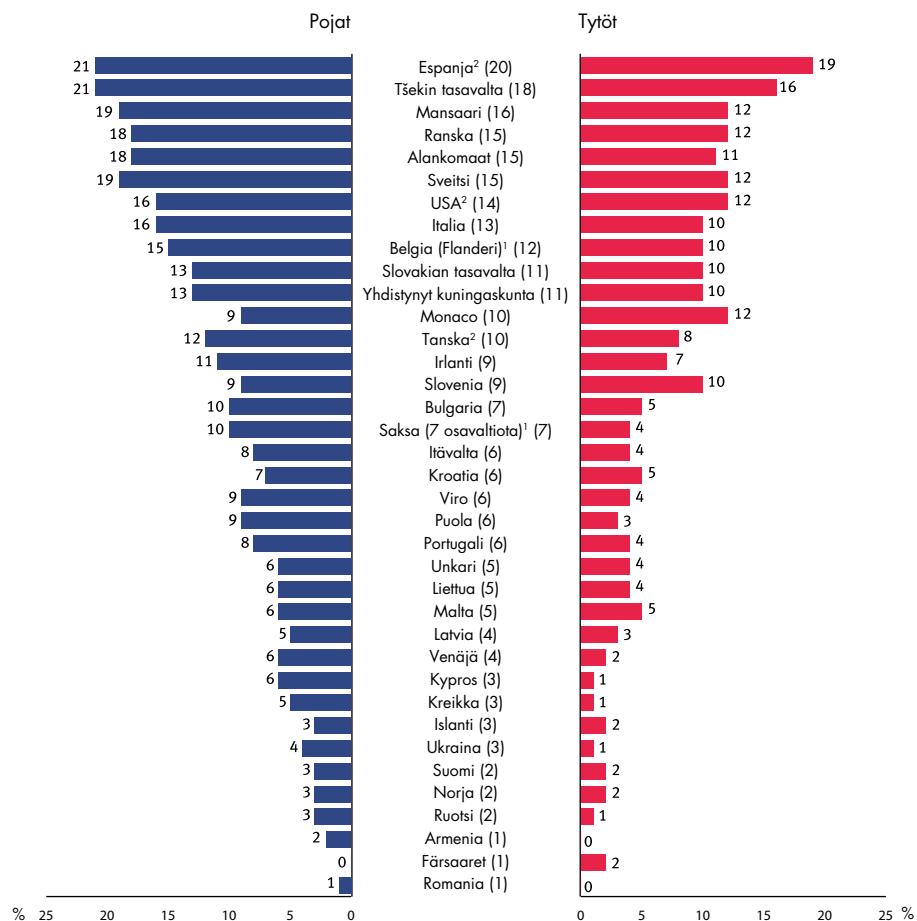
Kuvio 3a

Marihuanan tai hasiksen käyttö 30 viime päivän aikana. Kaikki koululaiset. 2007. Prosenttia.

(¹) Belgia ja Saksa: maantieteellinen kattavuus rajallinen.

(²) Tanska, Espanja ja USA: rajallinen vertailtavuus.

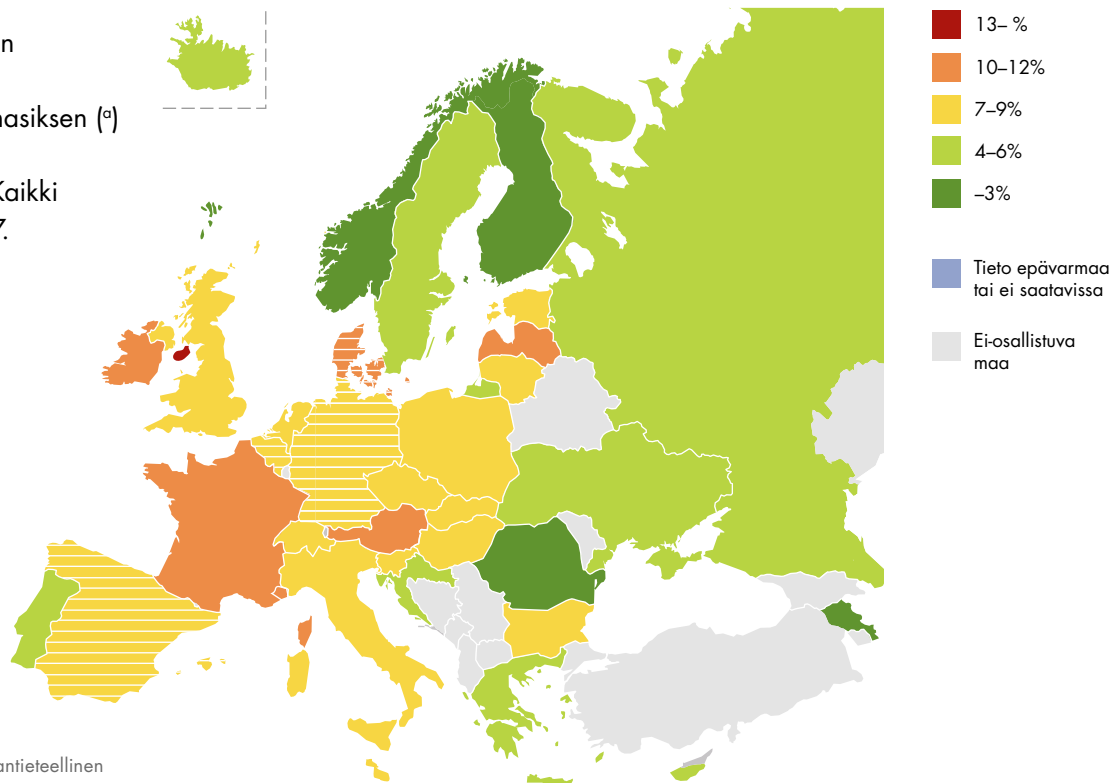

Kuvio 3b

Marihuanan tai hasiksen käyttö 30 viime päivän aikana sukupuolen mukaan. 2007. Prosenttia.

Kuvio 4a

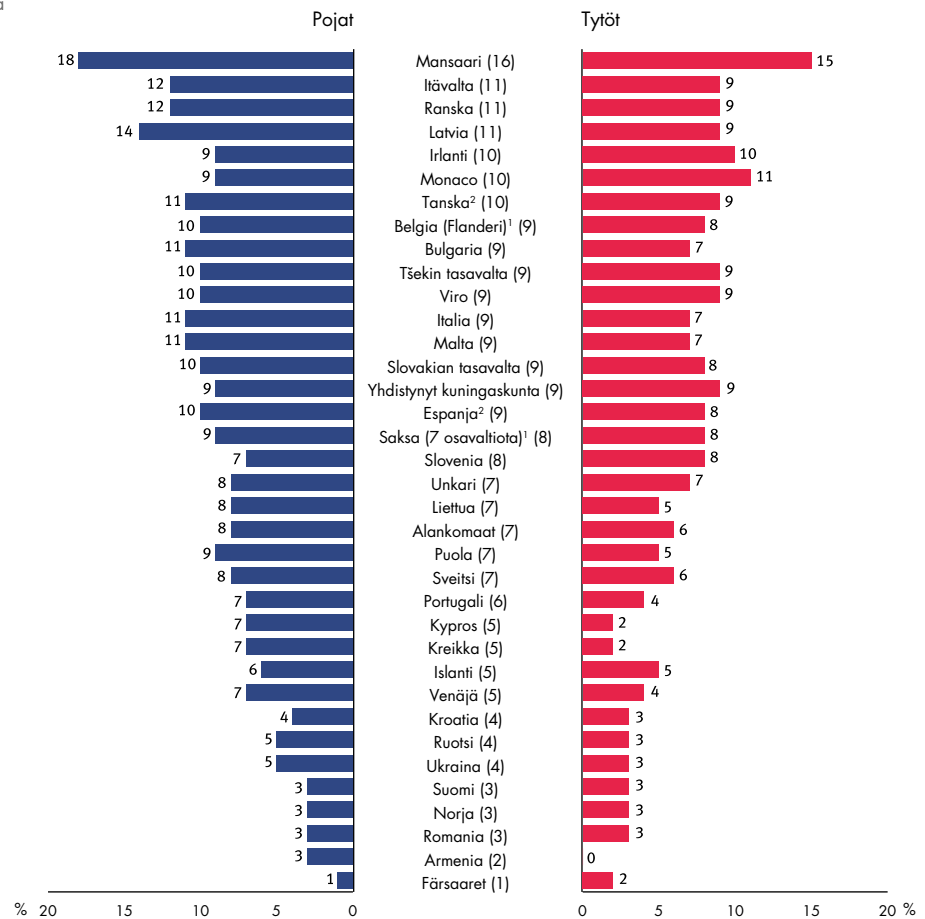
Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen^(a) käyttö ainakin kertakokeiluna. Kaikki koululaiset. 2007. Prosenttia.

(¹) Belgia ja Saksa: maantieteellinen kattavuus rajallinen.

(²) Tanska ja Espanja: rajallinen vertailtavuus.

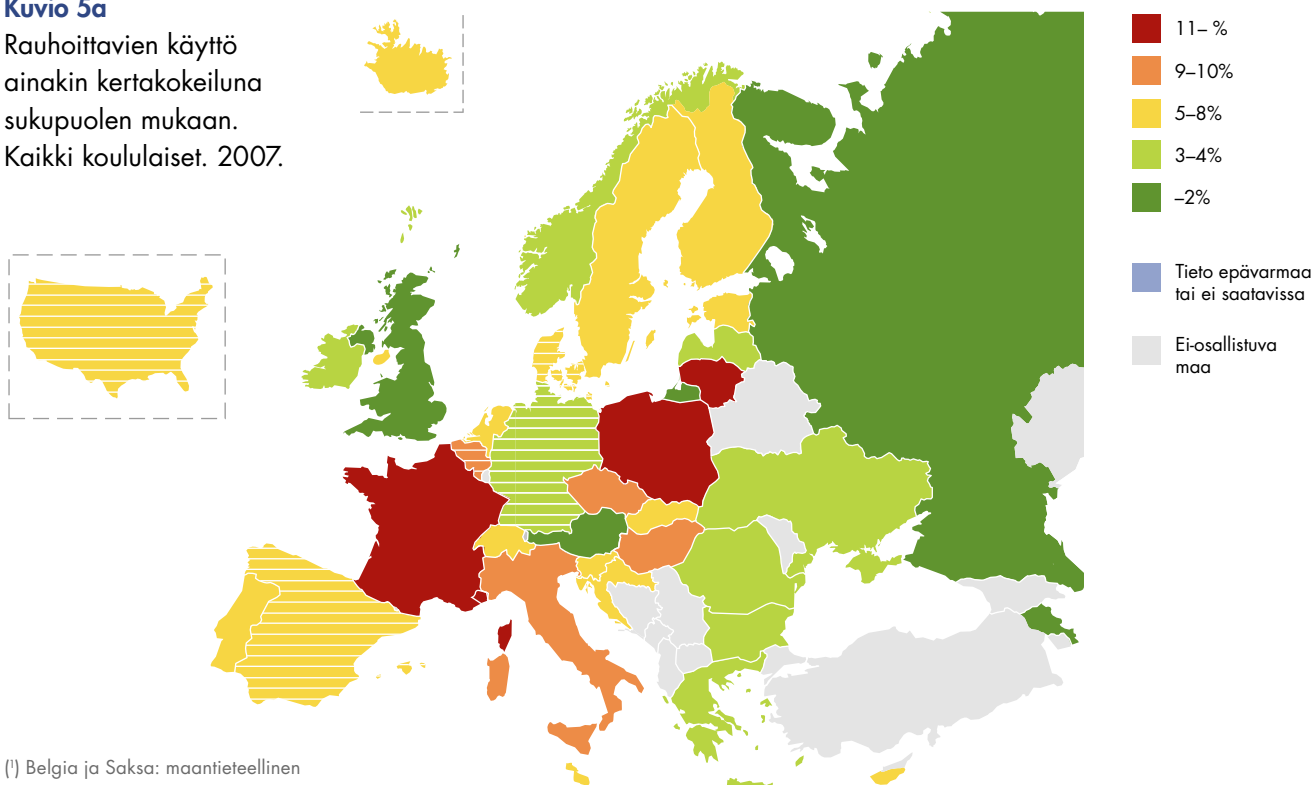
(^a) ”Muu laitton huume kuin kannabis” tarkoittaa ekstaasia, amfetamiineja, LSD:tä tai muita hallusinoogeenia, crackia, kokaiinia ja heroiniä.

Kuvio 4b

Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen^(a) käyttö ainakin kertakokeiluna sukupuolen mukaan. 2007. Prosenttia.

Kuvio 5a

Rauhoittavien käyttö
ainakin kertakokeiluna
sukupuolen mukaan.
Kaikki koululaiset. 2007.

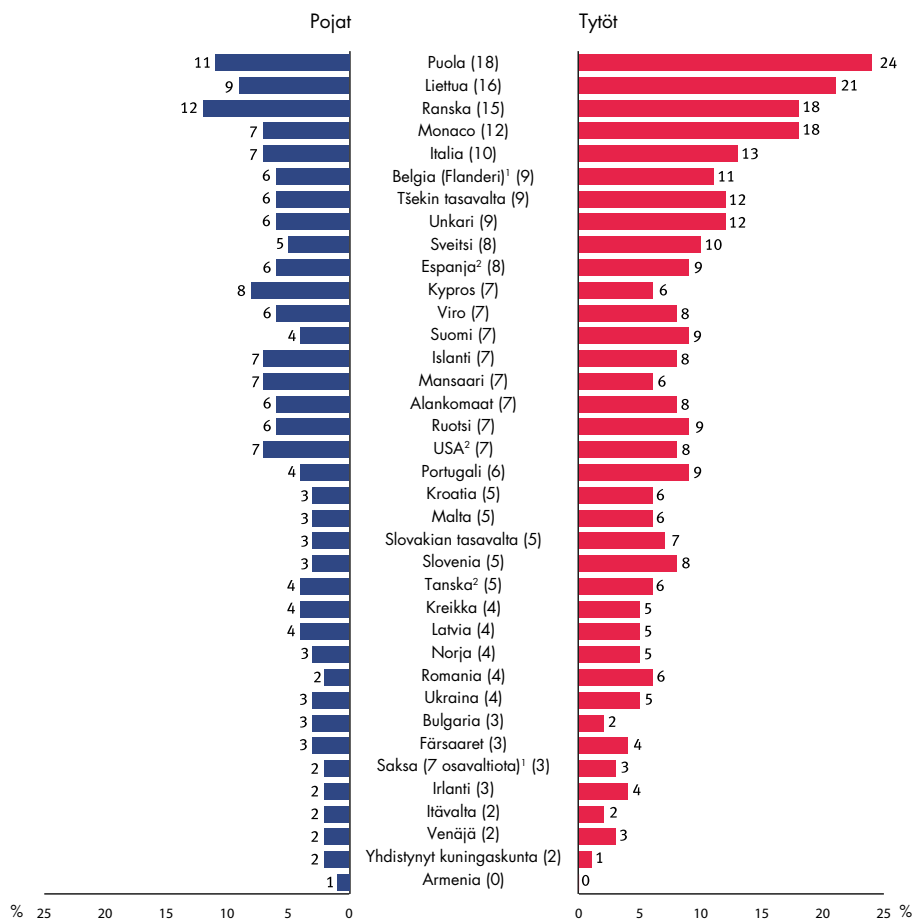

(¹) Belgia ja Saksa: maantieteellinen kattavuus rajallinen.

(²) Tanska, Espanja ja USA: rajallinen vertailtavuus.

Kuvio 5b

Rauhoittavien lääkkeiden
käyttö ilman lääkemääräystä
ainakin kerran sukupuolen
mukaan. 2007. Prosenttia

Euroopan huumaussaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus

Yhteenveto — ESPAD-raportti 2007

Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto

2009 — 18 pp. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9168-360-4

Tietoa EMCDDA:sta ja ESPAD-hankkeesta

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) on yksi Euroopan unionin erillisvirastoista. Lissabonissa sijaitseva keskus perustettiin vuonna 1993, ja se on Euroopassa huumausaineiden ja niiden väärinkäyttöä koskevien monipuolisten tietojen keskeinen lähde.

EMCDDA kerää, analysoi ja levittää tosiasioihin perustuvaa, objektiivista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa huumausaineista ja niiden väärinkäytöstä. Näin se pyrkii antamaan julkisuuteen tosiasioihin perustuvan kokonaiskuvan huumausaineiden käytöstä Euroopassa.

Alkoholien ja muiden päihteiden koskeva koulukysely (ESPAD) suoritettiin itsenäisten tutkimusryhmien yhteistyönä yli 40:ssä Euroopan maassa. Se on maailman laajin kansainvälinen tutkimus nuorten päihteidenkäytöstä.

ESPAD-hanke perustettiin vuonna 1993. Aloitteen siitä teki Ruotsin Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) Euroopan neuvoston Pompidou-ryhmän tukemana. Ensimmäiset tiedot kerättiin 26 maasta vuonna 1995. Vuoden 2007 ESPAD-raportissa esitetään neljänneen, 35 maassa vuonna 2007 suoritettujen tiedonkeruun tulokset.

Tämä monikielinen tiivistelmä on EMCDDA:n ja ESPAD-hankkeen yhteistyön tulos. Yhteisenä tavoitteenamme on laajentaa ESPAD-hankkeen avulla hankitun tiedon ja asiantuntemuksen saatavuutta alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä koululaisten keskuudessa sekä parantaa kouluissa tehtyjen kyselytutkimusten tietojen saatavuutta, laatua ja vertailukelpoisuutta.